

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

**Студентський науковий гурток «Клуб юних
теоретиків»**

**Студентський науковий гурток «Дискусійний
клуб «De jure!»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

16 листопада 2023 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVI
Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / Укладачка:
Віра Качур. К., 2023. 234 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**

Дудник Вікторія

Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського (м. Бар)

Юридична відповідальність як реакція держави на протиправну поведінку*

Юридична відповідальність нерозривно пов'язана з державою. Вона полягає у тому, що державні органи вимагають від суб'єкта правопорушення не просто відповіді за скоєний нею проступок, а головне – застосує до особи державний примус, що передбачено правовими нормами. Саме юридична відповідальність, виступає дієвим способом впливу держави на правопорушника, покликаним забезпечити його правомірну поведінку та відмовитися від спроб вчиняти протиправні діяння. Щоб зрозуміти поняття та значення цього правового інституту, слід звернутися до його юридичної природи.

* Наукова керівниця - асистентка кафедри соціально-економічних дисциплін Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського Вікторія Слугоцька

Так М.М. Терещук відзначає, що історично поняття «юридична відповідальність» склалося у зв'язку з необхідністю відобразити такі юридичні санкції, які виражають суспільний осуд поведінки правопорушника та мають за мету здійснення глибокого впливу на нього (його волю та свідомість) [1, с. 42].

Крім того, можна говорити про те, що юридична відповідальність є одним із специфічних проявів соціальної відповідальності. Проте її специфіка полягає в тому, що вона регламентована державою за допомогою правових норм. Це форма, якої набуває соціальна відповідальність особи в державно організованому суспільстві. Необхідно зауважити, що соціальна відповідальність може існувати і дійсно існує поза будь-якою юридичною регламентацією (наприклад, відповідальність моральна).

Необхідність правової регламентації — правового оформлення відповідальності особи знаходить своє пояснення в цінності самого права, об'єктивній його властивості (нормативність, формальна визначеність норм, забезпечення їх організованим державним примусом та ін.), яка робить його в більшості випадків найефективнішим регулятором суспільних відносин.

Таким чином, під юридичною відповідальністю слід розуміти особливий вид соціальної відповідальності, який передбачає вид та міру державно примусового позбавлення суб'єкта правопорушення належних йому благ (особистих, майнових, організаційних та інших) на підставі санкції порушеної норми права та в докладно регламентованому процесуальному порядку.

В юридичній літературі юридичну відповідальність поділяють на перспективну (позитивну) і ретроспективну (негативну). У позитивному значенні юридична відповідальність, являє собою добросовісне виконання своїх обов'язків перед громадянським суспільством, правовою державою, колективом людей і окремою особою. Іншими словами — це відповідальне та усвідомлене ставлення до виконання покладеного на особу обов'язку. Ретроспективна відповідальність настає саме в силу того, що суб'єкт протиправно своїми діями породжує правовідносини юридичної відповідальності. Тому ретроспективна юридична відповідальність — це специфічні правовідносини між державою і правопорушником унаслідок державно-правового примусу, що характеризуються засудженням протиправного діяння і суб'єкта правопорушення, покладанням на останнього обов'язку зазнати позбавлення належних йому різноманітних благ особистого, майнового, організаційного характеру за скоєне правопорушення, тобто юридична відповідальність передбачає настання для нього негативних (несприятливих) наслідків.

Ретроспективній юридичній відповідальності притаманні такі риси як: державно-правовий примус; негативна реакція держави на правопорушення і суб'єкта, винного в його скоєнні; обов'язок правопорушника перетерпіти несприятливі наслідки за його протиправну поведінку [2].

З точки зору загальнотеоретичного підходу, державно-правовий примус - це спосіб державного впливу на суб'єкта правопорушення, що тягне

для нього позбавлення особистого, майнового чи організаційного характеру [3, с. 261].

Важливою ознакою юридичної відповідальності є негативна реакція держави на правопорушення та на протиправну поведінку винної особи у вчиненні правопорушення. Засуджуючи правопорушення, держава через правові норми закріплює моделі забороненої правом поведінки або обов'язки, які суб'єкти повинні виконати і за невиконання яких настає юридична відповідальність. Тим самим держава формулює виказує своє негативне ставлення до правопорушення.

Ще однією ознакою юридичної ретроспективної відповідальності є обов'язок правопорушника зазнати несприятливих для себе наслідків за протиправну поведінку. Компетентні органи або службові особи від імені держави покладають юридичну відповідальність у межах санкцій, якими передбачаються конкретні види покарань і стягнень.

Таким чином, завдяки можливості застосування державно-правового примусу забезпечується ефективність: заходів запобіжного впливу, які мають на меті попередження правопорушень або надзвичайних подій, коли існує ймовірність заподіяння суспільству істотної шкоди; заходів припинення правопорушень, на відміну від заходів попередження, вони застосовуються лише за наявності незакінчених і закінчених правопорушень; заходів правового захисту (правовідновлюваних заходів), вони застосовуються до суб'єкта, який не виконав свої обов'язки, з метою відновлення правового становища особи, права якої порушено; заходів юридичної відповідальності, які застосовуються за вчинені правопорушення [4, с. 435].

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що для настання юридичної відповідальності необхідна наявність двох факторів, наявність у діянні особи складу правопорушення та факту застосування права уповноваженим суб'єктом, тобто мотивоване рішення цього суб'єкта про притягнення особи до конкретного виду юридичної відповідальності. У зв'язку з цим, можна констатувати, що юридична відповідальність не зводиться до державного примусу. Вона лише проявляється у процесі його здійснення і виникає після встановлення факту правопорушення [5, с. 217].

Отже, юридична відповідальність суттєвим чином пов'язана з державою, оскільки остання повинна вжити всіх заходів з метою забезпечення правопорядку через правомірну поведінку суб'єктів права.

Література

1. Терещук М.М. Історичні аспекти становлення юридичної відповідальності в публічному праві. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №1 (3). С. 41–45.
2. Каленіченко Л.І. Характерні риси державно-правового примусу в змісті юридичної відповідальності. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2018/4.pdf
3. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Сухицька Н.В. Теорія держави і права : Навч. посібник. Київ : Центр навч. літ., 2006. 461с.

4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : Підручник. Київ: Алерта, 2009. 520 с.

5. Шульга А.М. Основи теорії держави і права : Підручник. Харків : ООО «Промітей-Прес», 2006. 217 с.